

SZAKDOLGOZAT

**Zacher Enikő
2023**

Dolgozatom témája a quadrum (monasztikus rendek kolostorkertje), mely a földi Paradicsomot jelképezi. A kutatás során egy-egy, a történelmi Magyarországon jelenleg is megtalálható monasztikus rend kolostorának kertjét (Tihanyi bencés apátság, Sopronbánfalva volt pálos kolostor, karthauzi Vöröskolostor) vizsgáltam jelenlegi állapotában, melyeket az édenkerti leírás alapján elemeztem. Célom ezek alapján a vizsgált kolostorkertekben az édenkerti szimbólumok elfordulásának fontossági sorrendje szerint összeállított szimbólumlista és alaprajzi szimbólumelrendezés áttekintő ábra létrehozás volt.

Az Édenkertet megvizsgálva elemeztem a benne található szimbólumokat, melyek a következők: a kert, a növények (élet fája, jó és rossz tudásának fája, változatos növénykiültetés), a víz/folyó, a kút/forrás, a négyes szám és a kapu. A quadrumokban tanulmányoztam a szimbólumok elhelyezkedését és megjelenését.

Kutatásaim során megismertem az adott rend létrejöttének célját és működésének rendjét, mely meghatározta a kolostor és a kolostorkert kialakítását.

A helyszíni bejárások során megtapasztaltam a kertek változatosságát a kertben található szimbólumok számában, elrendezésében és megjelenésében. Érdekes tapasztalat volt, hogy a jelenleg különböző funkciójú kolostorok kertjei egyszerre egyediek és különbözőek, de a szimbolika egységet képez bennük.

A szimbólumlista és ábra pontos vizsgálata érdekében a Sankt Gallen minta kolostorkertet és külföldi példák szimbolikai elemeit is tanulmányoztam.

Az értelmezéséhez sematikus alaprajzi ábrákat készítettem. Ezeket összevetve készült el a végső összehasonlítás. Így a szimbólumlista elemeinek az alábbi fontossági sorrendje alakult ki: 1. tökéletesség, 2. kút/forrás, 3. négy, 4. víz/folyó, 5. növényzet, 6. kapu. A tökéletesség a középpontos-, és a tengelyes szimmetriában érzékelhető, mely mindegyik vizsgált kertben megjelenik valamilyen módon. Sankt Gallen kolostorkertje példa a teljes szimmetrikus elrendezésre. A növényi szimbólumok értékelése során érdekes volt számomra, hogy bár a legtöbb kertben van növényzet, de az édeni szimbólumokkal általában nem egyeztethető össze (pl. szegényes növényzet, a kert közepén lévő életfa helyett cserje) Érdekesség továbbá, hogy több kert növényzet nélküli, pedig a víz (kút/forrás) a növények megjelenését feltételezi.

Az alaprajzi szimbólumelrendezés ábrán a quadrumok kialakítására az édenkert alapján teszek javaslatot mind megjelenésben, mind elhelyezkedésben. A központi elem fontos kérdéssé vált számomra. Az Édenkerti leírás egyértelműen az Életfáját helyezi el a kert közepén, de ezzel együtt a kút/forrás szimbólumának (a megegyező szimbolikai jelentése miatt) is a kert közepén van a helye. Annak központi elhelyezkedése a négy irányba ágazó folyó megjelenése és a szimmetria miatt is fontos. Ennek megoldásaként - a szentírási leírást követve - az Élet fáját

javasoltam középre helyezni, amelyhez célszerű centrálisan kapcsolni a vízarchitektúrát. A növényzet kapcsán fontosnak tartom a változatos kiültetést, melyet a Biblia így ír le: „*az Úristen a földből mindenféle fát sarjasztott, ami tekintetre szép és táplálkozásra alkalmas*” (Ter 2,9). Javaslatom ezek alapján a változatos díszfák és gyümölcsfák vegyes aszimmetrikus ültetését.

Összefoglalva a quadrumokban sok édenkerti szimbólum található, mely általában megegyezik a Bibliában foglaltakkal az egyes elemek megjelenése, száma, környezete és elhelyezkedése tekintetében. Javaslatom a szentírásban egyértelműen leírt szimbólumok feltétlen megjelenítése, (a növények gazdagsága, természetes elrendezése, kút és az életfa szimbólumának egyesítése). Ezeket lehet kiegészíteni további keresztény-, növényi szimbólumokkal és egyéb hagyományokkal.